

Kropotkin i odbudowa Międzynarodowego Stowarzyszenia Pracowników

Vadim Damier

20 stycznia 2013 (polskie tłumaczenie)

W grudniu 2012, międzynarodowy anarchosyndykalizm obchodził dwie rocznice: 90 rocznicę odbudowy MSP i 170 lat od narodzin najwybitniejszego teoretyka anarchokomunizmu, Piotra Kropotkina. Ten zbieg okoliczności może być uznany za symboliczny. Kropotkin nigdy nie był członkiem żadnej rewolucyjno-syndykalistycznej albo anarchosyndykalistycznej organizacji, lecz przyczynił się znacząco do stworzenia anarchosyndykalistycznej międzynarodówki, a jego pomysły miały znaczący wpływ na jej cele i zasady.

Kropotkin był jednym z pierwszych anarchistycznych myślicieli, który rozpoczął kampanię dotyczącą odrodzenia antyautorytarnego skrzydła Pierwszej Międzynarodówki, i kontynuował ją, nawet gdy większość aktywistów wolnościowych zabrała się za tak zwaną „propagandę czynu”. Kropotkin widział podstawy dla odnowy w związkach pracowników. Już w „Biuletynie Federacji Jury”, kilkakrotnie pisał o ruchu pracowniczym i związkach pracowników i próbował utworzyć w tym okresie kontakty w kręgach związków zawodowych. W gazecie „Le Revolte” opublikował później 20 artykułów o potrzebie pracy w związkach zawodowych - w czasie gdy te pomysły nie były jeszcze wspierane przez takich anarchistycznych aktywistów i agitatorów jak Jean Grave, Errico Malatesta czy Johann Most.

Kropotkin przekonywał z wielką energią do wzmocnienia związków zawodowych i włączenia anarchistów do ich pracy. W 1900 r. w gazecie „Freedom”, wzywał do zwołania powszechnej „kongresu pracy”, a w 1901 do utworzenia „międzynarodowej federacji związków zawodowych na Ziemi”. Miał wielkie oczekiwania spowodowane przez radykalny strajk metalowców w Barcelonie w 1902 i we wroście ruchu strajkowego w Europie. Te wydarzenia doprowadziły Kropotkina do zaproponowania utworzenia „Międzynarodowego Związku Pracy”, a ten pomysł wyraził, w jego imieniu, Anselmo Lorenzo w gazecie „Tierra and Libertad” we wrześniu 1902. Podniósł kwestię międzynarodowej organizacji pracowników, która mogłaby głosić socjalistyczne cele i uspołecznienie gospodarki, a także propagować samowyzwolenie ludzi pracy oraz którego celem byłoby przygotowanie strajków, walki przeciwko pracującym kobietom i dzieciom, promocji współpracy, oraz w przyszłości, rozwoju planów socjalistycznego wyłączenia produkcji. Poprzez rozwój bardziej szczegółowego programu, różnice między starą Międzynarodówką powinny być wzięte pod uwagę. Co interesujące, w kolejnych dwóch wydaniach gazety, jej wydawca, Federico Urales, odrzucił tę propozycję, uważając ją za uproszczone oglądanie się na dawne koncepcje.

Jednakże, dla rosyjskich anarchokomunistów, nie była to tylko sprawa taktyki, ale też o wiele bardziej podstawowa kwestia. W pomysłach Kropotkina na temat przyszłości społeczeństwa anarchokomunistycznego, zawodowe i branżowe organizacje pracowników zajmują ważne miejsce. Wierzył on, że podstawa organizacji społecznej w wolnym świecie byłaby utworzona przez wolne, samorządne społeczności, zorientowane na samowystarczalność i dobrowolność, które następnie jednoczyłyby się w ramach federacji „od dołu”, jednak, ważne było dopełnienie tych społeczności związkami i stowarzyszeniami różnych typów, włączając wolne organizacje producentów. Kropotkin wierzył, że te stowarzyszenia wytwórcze wykonywałyby zadanie technicznego zarządzania i koordynacji produkcji i że związki zawodowe mogą być prototypem i podstawą tych przyszłych stowarzyszeń, a

które pojawiają się teraz, w rzeczywistości kapitalizmu, by podejmować walkę w formie ekonomicznych strajków.

Związki zawodowe, według Kropotkina, miały się stać także podstawą dla odrodzenia antyautorytarnej Pierwszej Międzynarodówki (PM). Kropotkin nakreślił wizję tego procesu w liście do francuskiego anarchisty, Jean Grave'a w lipcu 1902. W tym czasie przewidywał taki ruch w formie międzynarodowej organizacji związku zawodowego, w centrum którego miałyby znajdować się grupa przekonanych anarchistów, podobnie jak to było w przypadku hiszpańskiej sekcji PM. Kropotkin zaproponował, w oparciu o sympatię dla anarchistów w ruchach robotniczych z Hiszpanii i Francji, by zwołać międzynarodowy kongres robotników i by zorganizować tam międzynarodowy alians robotników, niezależną od socjaldemokracji i skupioną na pozaparlamentarnym działaniu bezpośrednim. Tak więc wewnątrz masowej rewolucyjnej międzynarodówki robotników, powinno zostać utworzone coś podobnego do Aliansu Demokracji Socjalistycznej Bakunina w Pierwszej Międzynarodówce.

Zasadniczo Kropotkin zaproponował następującą strategię: anarchiści powinni aktywnie wspierać globalną jedność związków zawodowych, a następnie, w oparciu o ich własną organizację, dać im rewolucyjny charakter, wypierając socjaldemokrację, a dzięki nim dokonać rewolucji społecznej. Interesujące jest to, że argentyńskim anarchistom udało się to na początku 1900. W ten sposób (tylko bez tworzenia wewnętrznego "sojuszu") poprzez wygraną Argentyńskiej Federacji Pracowników (późniejszej Argentyńskiej Federacji Pracowników Regionalnych, FORA) przyszyłych pracowników Regionalnych Argentyńskiej Argentyńskiej Federacji Pracowników, fora) i przemienienie jej w anarchistyczny ruch pracowniczy.

Biorąc pod uwagę takie perspektywy Kropotkina, nie dziwi, że wykazał on duże zainteresowanie francuskim syndykalizmem rewolucyjnym. Entuzjastycznie przyjął silny wzrost ruchu syndykalizmu rewolucyjnego na świecie. W raporcie "Nasz stosunek do związków zawodowych i chłopskich" przygotowanym na londyński kongres rosyjskich anarchokomunistów (wrzesień 1906), podkreślił fakt, że pracownicy dołączają do związków i federacji przemysłowych „poza istniejącymi partiami politycznymi, w tym partiami socjalistycznymi” i dążą do „przywrócenia Międzynarodowego Związku Pracowników, który przeprowadzi bezpośrednią, natychmiastową walkę pracy przeciwko kapitałowi - nie przez parlament, ale bezpośrednio, wszystkimi środkami, jakimi dysponują pracownicy i tylko dla pracowników”. Ponadto podkreślił on rolę związków zawodowych w tworzeniu przyszłego wolnego społeczeństwa, w „komunistycznej organizacji życia i produkcji na ogólnych zasadach” oraz w wielkiej sprawie „restrukturyzacji przemysłu w interesie publicznym”. Według Kropotkina „anarchiści patrzą na związki zawodowe jako komórki przyszłego porządku społecznego i potężny środek przygotowań do rewolucji społecznej, która nie ogranicza się tylko do zmian rządów, ale także ma na celu zmianę nowoczesnych form życia gospodarczego, czyli dystrybucję dóbr produkowanych i metod ich produkcji”. Zatem Kropotkin prowadził kampanię na rzecz stworzenia rewolucyjno-syndykalistycznej Międzynarodówki, która uważał za kontynuację i bezpośrednią następczynię antyautorytarnego skrzydła Pierwszej Międzynarodówki.

Jaką rolę mieliby grać anarchiści w związkach zawodowych i w ruchu syndykalistycznym jako całości? Kropotkin zaproponował anarchistom z różnych krajów, by działali w tej sprawie w różny sposób, w zależności od sytuacji ruchu związkowego. Tam, gdzie związki zawodowe były pod pełnym i niepodzielnym wpływem socjaldemokracji, sensownym było opuszczenie ich i zorganizowanie „nowych, chociaż mniejszych wolnych związków zawodowych” o „tendencji anarchistycznej”. Jeśli związki zawodowe w kraju są rewolucyjne (jak we Francji na początku XX wieku), lepiej dla anarchistów będzie, jeśli pozostaną przy nich, nie pozwalając na przekształcenie organizacji pracowniczych w narzędzie jakichkolwiek partii politycznych lub uzupełnieniem parlamentarnych rozgrywek. Zaproponował także stworzenie bezpartyjnych związków zawodowych z wpływami anarchistycznymi (jak to miało miejsce w Hiszpanii)¹. Pomysły na różne formy rewolucyjnego syndykalizmu znalazły później odzwierciedlenie w statucie IWA.

Już podczas szczytu przedwojennej francuskiej CGT Kropotkin, w rzeczywistości, ostrzegł przed niebezpieczeństwami, które mogą się kryć w „neutralnym” rewolucyjnym syndykalizmie, który nie jest inspirowany przez idee anarchizmu. On i jego zwolennicy w rosyjskim ruchu anarchistycznym (grupa „Chleb i Wolność”) ostrzegali przed „oślepieniem”, skrytykował tendencję do biurokratyzacji i formowania centralistycznego aparatu w CGT, ideologiczne zamieszanie w szeregach rewolucyjnej syndykalistycznej organizacji, ryzyko utraty wpływów rewolucyjnego skrzydła i ewolucji w kierunku tradycyjnego ruchu związkowego. Sugerowali takie środki, jak aktywizację oddolnych związków zawodowych i grup ruchu związkowego charakteryzujących się decentralizacją procesu decyzyjnego i szerzeniem anarchokomunistycznego ideału w Konfederacji. Koniecznym również było zniesienie zakazu propagandy politycznej w ruchu związkowym. Anarchiści mieli nadzieję, że CGT ostatecznie zaakceptuje ideę anarchizmu jako swoją ideową podstawę.

Ważną rolę w tym procesie należy przypisać dyskusji z działaczami ruchu syndykalizmu dotyczącej strategicznych celów i zamierzeń w walce i konturów przyszłego społeczeństwa, to jest - kwestii programowych. W ramach tej dyskusji Kropotkin napisał w 1911 roku przedmowę do książki napisanej przez członków CGT, E. Pugeta i E. Patauda, „Jak możemy dokonać rewolucji”, w której przedstawił zmiany społeczne i wolny porządek społeczny jako poczęte w kręgach francuskiego ruchu syndykalistycznego. Uznał on rewolucyjny syndykalizm i jego poglądy na temat rewolucji za wielki krok naprzód, ale nawoływał do przewyższenia przezeń pewnych centralistycznych poglądów i problemów, które jego zdaniem syndykalizm odziedziczył po syndykalizmie marksistowskim: chęć zachowania elementów scentralizowanej kadry zarządzającej (poprzez struktury związków zawodowych), odmowa wdrożenia komunistyczno-wolnościowych zasad w dystrybucji itp.²

¹ Kropotkin, I. A. *Prace*. 1883–1935. T. 2. Warszawa, 1998. s. 242.

² Kropotkin, I. A. *Prace* // *Prace*, t. 2, Warszawa, 1998. s. 3–10.

Pewne punkty kropotkinowskiej krytyki idei "neutralnego" syndykalizmu rewolucyjnego z pozycji komunizmu anarchistycznego okazały się niezwykle użyteczne w tworzeniu nowej IWA. Deklarację Zasad powojennych niemieckich anarchosyndykalistów z FAUD napisał Rudolf Rocker. To nie był przypadek, że właśnie Rocker (który współpracował z Kropotkinem przed wojną w Wielkiej Brytanii, a jednocześnie był aktywny w ruchu związkowym) był autorem tej pierwszej pracy, która odrzuciła ideologiczną "neutralność" syndykalizmu. W rzeczywistości dokonał on syntezy metod i form organizacyjnych w rewolucyjno-syndykalistycznym ruchu związkowym z anarcho-komunistycznymi ideałami i celami, w duchu Kropotkina. W latach 1922 - 1923 ta deklaracja zasad stanowiła podstawę deklaracji zasad IWA³.

Kropotkin nie był obecny na konferencji rewolucyjnych związków syndykalistycznych w 1913 w Londynie (w tym czasie leczył się we Włoszech), ale najaktywniejszą rolę w organizacji grał rosyjski anarchosyndykalista Aleksander Szapiro, który był bardzo jemu bliski. Jak wiadomo, plany przebudowy IWA w tym czasie zostały pochowane przez pierwszą wojnę światową.

Gdy w 1918 roku karabiny umilkły i nastąpiła rewolucyjna burza, sytuacja w ruchu robotniczym była zupełnie inna. Zacięta walka o spuściznę rewolucyjnego syndykalizmu wybuchła między bolszewikami z jednej strony a anarchistami z drugiej. Kropotkin ujrzał jeszcze za życia początek tej walki o wpływy w ruchu robotniczym. Stało się jasne, że bolszewizm nie był prawdziwie rewolucyjną alternatywą i nie doprowadzi do wolnego społeczeństwa komunistycznego. W liście do pracowników i postępowego społeczeństwa Europy Zachodniej napisanym w czerwcu 1920 roku, ten anarchista, już stary i chory, wezwał robotników świata do unikania drogi wytyczonej przez bolszewików, przez „silnie scentralizowany komunizm państwowy, pod żelazną władzą partyjnej dyktatury”. Kropotkin ponownie wezwał robotników Zachodu do stworzenia rewolucyjnych związków zawodowych, niezależne od jakiegokolwiek partii politycznej, i do „ożywienia idei wielkiej Międzynarodówki wszystkich pracowników na całym świecie - ale nie w formie związku rządzonej przez jedną partię, jak to było w II Międzynarodówce, a potem w trzeciej”⁴. To właśnie przekazał jako list do delegatów brytyjskich związków zawodowych, którzy go wtedy odwiedzili.

W roku 1920, stary anarchista, który mieszkał w małym prowincjonalnym miasteczku Dmitrów, aktywnie promował ten pomysł w korespondencji i rozmowach z wolnościowymi działaczami w ruchu, którzy go odwiedzali. „To, czego szczególnie pragnę - Kropotkin pisał do Shapira - jest nasza trójka lub czwórka spotykająca zagranicznych przyjaciół i syndykalistów, wypracowująca z nimi najbardziej powszechny program, a potem, mając

³ Kropotkin, I. A. (1922). *Manifesto of the German Anarcho-Syndicalists*. London: FAUD. P.60-65, 272-278; Damier V. *Anarcho-Syndicalism in the 20th. Century*. Edmondton, 2009. P.66-69, 80.

⁴ Kropotkin, I. A. (1920). *Letter to the Workers and Progressive Society of Europe*. London: FAUD. P.43-51.

ten program w rękę, zaczynając pracę organizacyjną w Rosji . Mając ów cel i jasną wizję ogromnego zadania: stworzyć Międzynarodówkę – anarchiczną, dotyczącą i chłopa, i pracownika, na tych samych celach ogólnych, na podstawie codziennej walki z kapitałem, którą nasi przodkowie podjęli w latach sześćdziesiątych [dziewiętnastego wieku] – która składać się będzie z różnorodnych elementów, które przetrwały klęskę 1846 i radykałów, którzy byli pod ich wpływem”⁵. Aleksander Berkman, amerykański anarchista, powiedział, że bolszewicy pokazali „jak nie można robić rewolucji”⁶. W tym samym 1920 roku, delegat niemieckich anarchosyndykalistów, A. Souchy, przybył do Dmitrowa z listem od Rockera, starego przyjaciela i towarzysza Kropotkina. Kropotkin i Souchy omówili rosyjską rewolucję, zło bolszewizmu, ideał wolnej federacji wolnych miast, rad, gmin i związków, oraz perspektywy ruchu robotniczego⁷.

Piotr Aleksiejewicz Kropotkin nie dożył dnia, w którym pod koniec grudnia 1922 r. w Berlinie odbył się kongres rewolucyjnych związków zawodowych całego świata, który zapowiedział odbudowę anarchosyndykalistycznej Międzynarodówki, Międzynarodowego Stowarzyszenia Pracowników (IWA). Zmarł w Dmitrowie 8 lutego 1921 roku, ale oczywiście nie przypadkowo ludzie, którzy stali za początkami IWA (które zadeklarowało ożywienie antyautorytarne skrzydła Pierwszej Międzynarodówki) byli dokładnie tymi samymi anarchistami, którzy długo pracowali z Kropotkinem, korespondowali lub spotykali się z nim w ostatnim roku życia. Pierwsi sekretarze IWA to Rudolf Rocker, Agustin Souchy i Alexander Shapiro, który został zmuszony do opuszczenia bolszewickiej Rosji, i zrobił wiele, aby, jak stary człowiek poradził mu w Dmitrowie, wyjawić rewolucyjnym działaczom robotniczym, co się dzieje w jego kraju ojczystym, aby zebrać i zjednoczyć europejskich syndykalistów. Dlatego też nie będzie przesadą stwierdzenie, że obecne IWA jest pomysłem Kropotkina, który zrobił tak wiele dla przywrócenia anarchosyndykalistycznej Międzynarodówki, i, jak tylko mógł, pomógł przygotować się do tego wydarzenia.

Vadim Damier,
KRAS-IWA

⁵ [redacted], [redacted]. [redacted] [redacted], [redacted]. [redacted] [redacted] // [redacted] [redacted] [redacted] [redacted] [redacted] [redacted]. [redacted] I. [redacted], 1992. [redacted].193.

⁶ Berkman A. The Bolshevik Myth (Diary 1920–1922). L; Winchester, 1989. [redacted].75.

⁷ Souchy A. “Vorsicht: Anarchist!” Ein Leben für die Freiheit. Politische Erinnerungen. Grafenau,1985. S.46–49.

Anarcho-Biblioteka
Dobry pieróg to wywrotowy pieróg

Vadim Damier
Kropotkin i odbudowa Międzynarodowego Stowarzyszenia Pracowników
20 stycznia 2013 (polskie tłumaczenie)

[https://zsp.net.pl/
kropotkin-i-odbudowa-miedzynarodowego-stowarzyszenia-pracownikow](https://zsp.net.pl/kropotkin-i-odbudowa-miedzynarodowego-stowarzyszenia-pracownikow)

pl.anarchistlibraries.net